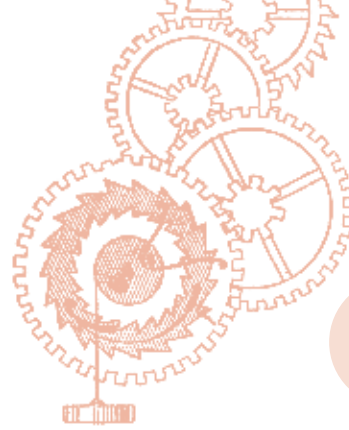

Afrika arpilatuaren zati txiki-txiki bat

NAGORE
IRAZUSTABARRENA
URANGA

Gineako golkoa, 1892. Frantziar ejertzitoak Dahomeyko erresuma mendean hartu eta Abomey hiriburuko errege jauregia arpilatu zuen. Dahomeyko erresumak XVIII. mendean izan zuen garairik oparoena, Europako estatuekin merkataritza harremanak estutu zituztenean. Besteak beste, emakumez osatutako erregimentu batengatik zen ezaguna –atal honetan bertan 2019ko otsailan azaldu bezala–, baina egungo Beninen zegoen erresumak ez zuen aukerarik izan XIX. mende amaieran Frantziak eskualdeko kontrol zuzena zabaltzea erabaki eta konkista gerrari ekin zionean.

Joan den azaroaren 10ean Beningo Cotonou aireportuan hegazkin bat lurreratu zen, barruan 26 artelanez betetako kutxa bat zeramana: hiru estatua, Dahomeyko azken erregearen tronua, hainbat aldaire eramangarri, dantzarako hiru makil, Abomeyko jauregiko lau ate... Pieza horiek Frantziako bilduma nazionalaren parte izan dira azken 130 urtetan eta Parisko Quai Branly museoan egon dira Afrika, Asia eta Ozeaniako beste milaka artelaneekin batera. Frantziak itzultzea erabaki duen 26 artelanei harrera ofiziala egin zien Patrice Talon presidenteak, eta herritarrek festa giroan ospatu zuten frantziarren keinua.

Bénédicte Savoy arte historialariaren hitzetan, “lehenengo aldia da garai bateko herrialde kolonial batek, kasu honetan Frantziak, herrialde afrikar bati

Dahomeyko jauregiko atek, frantziar ejertzitoak XIX. mende amaieran lapurtuak eta berriki Beningo gobernuari itzuli dizkietenak.

bere ondarearen zati garrantzitsu bat itzultzen diona”. Baina ekimena ez zen Frantziarena izan. Beningo errepublikako presidentek aspaldiko erreklamazioa 2016. urtean egin zion ofizialki Françoise Hollanderi. Frantziak ezezkoa eman zuen orduan, piezak frantziar bildumen parte zirela eta legez ondarea ezin zela zatitu argudiatuz. 2017an Macron estatuburu izendatu zutenean, ordea, Abameyko jauregiko altxorrak itzultzeko konpromisoa adierazi zuen. Bénédicte Savoy eta Felwine Sarr historialariek txosten bat eskatu zitzaie, eta soilik Frantziako museoetan Saharaz azpiko Afrikako 88.000 artelan daudela ondorioztatu zuten. Legeak aldatu eta artelan arpilatuak pixkanaka itzultzeko protokoloa ezarri zuten orduan.

Txostenak agerian utzi du Abomeyko jauregiko altxorra icebergaren punta ñimiñoa besterik ez dela. Kolonialismoaren garai gorenean Saharaz azpiko Afrikako ondare kultural eta artistiko material ia gehiena –% 90, zenbaiten ustez– kontinentetik atera zuten, amarruak erabiliz edo zuzenean lapurtuz. Agerian utzi du, halaber, oraindik badirela lapurtutakoa itzultzearen aurkako ahotsak, artelanak Mendebaldeko potentzien museoei esker gorde direla eta jatorrizko lekuetan arriskuan egon litezkeela argudiatzen dutenak. Frantziako estatuek egin berri duen keinua ez dadila ospakizun paternalistatara mugatu, pentsamolde zaharkitu supremazistak gainditzeko balio dezala, eta geratzen den bide luzea arindu dezala. ●

THIERRY OLMIER ETA MICHEL URTADO

Heineken vs. Brasilgo ondarea

1974an, Brasilgo Lapa Vermelhan, duela 11.000 urteko emakume baten arrastoak aurkitu zituzten. Amerikako giza arrastorik zaharrenak ziren, eta kontinenteo populatzeari buruzko teoriak irauli zituen. Orain, Heineken enpresa herbeheretarra fabrika bat eraikitzen ari da eremu horretan. Berriki agerian geratu da, garagardo ekoizleari baime-

nak emateko orduan, Brasilgo erakundeek ez zutela kontuan hartu hango balio arkeologikoa. Une honetan obrak geldirik daude, eta eztabaida, aldiz, pilpilean: fabrikak 350 lanpostu zuzen sortuko ditu, inguruan eragin ekonomiko nabarmena izango du, baina oraindik oso gutxi ikertua dagoen aztarnategi garrantzitsua arriskuan jartzen du. ●